

9. HAFTA

ŞÜPHELİNİN, SANIĞIN, HÜKÜMLÜNÜN GERİ VERİLMESİ

Geri verme; bir devlette suç işleyen şüpheli veya sanığın ya da işlediği suçtan dolayı hakkında mahkûmiyet kararı bulunan hükümlünün, başka bir devlete kaçması durumunda, hakkında yargılama yapılabilmesi veya cezasının infazı için, talep eden devlete teslim edilmesi yönündeki işlemlerin bütünüdür.

Geri verme; devletler hukuku, ceza hukuku, idare hukuku, milletlerarası özel hukuk, uluslararası ceza hukuku gibi hukuk dallarıyla bağlantılı, karma nitelikte bir kurumdur.

Türkiye'deki mevzuat açısından bakıldığında geri vermeye dair düzenlemelerin Anayasa'nın 19 ile 38. maddelerinde ve 23.4.2016 tarihinde kabul edilen 6706 sayılı *Cezai Konularda Uluslararası Adli İşbirliği Kanunu*'nda yer aldığı görülmektedir. 6706 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte TCK'nın 18. maddesinde yer alan geri verme düzenlemesi ilga edilmiştir.

Anayasa'nın 19. maddesine göre;

"... geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz".

Anayasa'nın 38. maddesine göre;

"Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye verilemez".

6706 sayılı Kanun'da ise geri vermenin tanımı şöyledir:

"Yabancı ülkede işlenen bir suç nedeniyle hakkında adlî merciler tarafından ceza soruşturması veya kovuşturması başlatılan ya da mahkûmiyet kararı verilen bir yabancı, talep üzerine, soruşturma veya kovuşturmanın sonuçlandırılabilmesi ya da hükmedilen cezanın infazı amacıyla talep eden devlete iade edilebilir".

6706 Sayılı Kanun'a Göre Geri Vermenin Şartları

m. 10 - "(2) *Talep eden devlet hukuku ile Türk hukukuna göre, soruşturma veya kovuşturma aşamasında üst sınırı bir yıl veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlardan dolayı iade talebi kabul edilebilir. Kesinleşmiş mahkûmiyet kararları bakımından iade talebinin kabul edilebilmesi için hükmolunan cezanın en az dört ay hürriyeti bağlayıcı ceza olması gerekir. İadesi istenen kişinin birden fazla suçu bulunması hâlinde, bunlardan bazılarının cezası belirtilen sürelerin altında olsa dahi birlikte iadeye konu edilebilir.*

(3) *Aynı kişi hakkında birden fazla devlet tarafından iade talebinde bulunulması hâlinde, suçların ağırlığı ve işlendiği yer, taleplerin geliş sırası, kişinin vatandaşlığı ve yeniden iade edilme ihtimali gibi şartlar dikkate alınarak, iade taleplerinden hangisinin öncelikli olarak işleme alınacağı Merkezî Makam tarafından belirlenir.*

(4) *İade hâlinde, kişi ancak iade kararına dayanak teşkil eden suçlardan dolayı yargılanabilir veya kişinin mahkûm olduğu ceza infaz edilebilir.*

İadenin kabul edilemeyeceği hâller

m. 11- "(1) Aşağıda sayılan hâllerde iade talebi kabul edilmez:

- a)** Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere, iadesi talep edilen kişinin Türk vatandaşı olması.
 - b)** İadesi talep edilen kişinin ırkı, etnik kökeni, dini, vatandaşlığı, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasî görüşleri nedeniyle bir soruşturma veya kovuşturmayaya maruz bırakılacağına veya cezalandırılacağına ya da işkence veya kötü muameleye maruz kalacağına dair kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması.
 - c)** İade talebine esas teşkil eden fiilin;
 - 1)** Düşünce suçu, siyasî suç veya siyasî suçla bağlantılı bir suç niteliğinde olması,
 - 2)** Sırf askerî suç niteliğinde olması,
 - 3)** Türkiye Devletinin güvenliğine karşı, Türkiye Devletinin veya bir Türk vatandaşının ya da Türk kanunlarına göre kurulmuş bir tüzel kişinin zararına işlenmesi,
 - 4)** Türkiye'nin yargılama yetkisine giren bir suç olması,
 - 5)** Zamanaşımı veya affa uğramış olması.
 - ç)** İadesi talep edilen kişi hakkında, talebe konu fiil nedeniyle daha önce Türkiye'de beraat veya mahkûmiyet kararı verilmiş olması.
 - d)** İade talebinin, ölüm cezası veya insan onuru ile bağdaşmayan bir ceza gerektiren suçlara ilişkin olması.
- (2)** Birinci fıkranın (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamındaki iade talebinin dayanağını teşkil eden fiilin bütün unsurları, özellikle işleniş şekli, suçun işlenişinde kullanılan araçların veya ortaya çıkan sonuçların ağırlığı dikkate alınarak fiil siyasî suç olarak kabul edilmeyebilir. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar, siyasî suç olarak kabul edilmez.
- (3)** Birinci fıkranın (d) bendinde, cezanın niteliğine ilişkin bir ret sebebinin varlığı hâlinde, talep eden devlet tarafından, öngörülen cezanın infaz edilmeyeceğine dair yeterli teminat verilmesi hâlinde, iade talebi kabul edilebilir.
- (4)** İadesi talep edilen kişinin, talep tarihinde on sekiz yaşını doldurmamış olması, uzun zamandan beri Türkiye'de bulunuyor olması veya evli bulunması gibi kişisel hâlleri nedeniyle, iadenin kişinin kendisini veya ailesini, fiilin ağırlığı ile orantısız şekilde mağdur edecek olması durumunda iade talebi kabul edilmeyebilir.

Türk kanunlarına göre suç değilse geri verme talebi reddedilir.

Türk vatandaşının yabancı ülkeye geri verilememesi.

Uluslararası Ceza Divanı'na taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere, vatandaş suç sebebiyle yabancı bir ülkeye verilemez. Yani yabancı ülke tarafından talep edilen kişi Türk vatandaşıysa geri verme talebi reddedilecektir.

Türkiye'nin yargılama yetkisine giren bir suçtan dolayı geri verme söz konusu olmaz.

Suç, Türkiye Devletinin güvenliğine karşı, Türkiye Devletinin veya bir Türk vatandaşının ya da Türk kanunlarına göre kurulmuş bir tüzel kişinin zararına işlenmişse geri verme gerçekleşmez.

Zamanaşımı veya affa uğramamış olmak (6706 sayılı Kanun m. 11/1-c-5).

Kişinin, talep eden devlete geri verilmesi halinde ırkı, etnik kökeni, dini, vatandaşlığı, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle bir soruşturmaya veya kovuşturmaya maruz bırakılacağına veya cezalandırılacağına ya da işkence veya kötü muameleye maruz kalacağına dair kuvvetli şüphe sebepleri varsa, talep kabul edilmez (6706 sayılı Kanun m. 11/1-b).

Geri verme talebine konu olan suç düşünce suçu siyasi suç ya da siyasi suçla bağlantılı bir suç veya sırf askerî suç niteliğinde ise talep kabul edilmez (6706 sayılı Kanun 11/1-c-1-2).

İade talebinin, ölüm cezası veya insan onuru ile bağdaşmayan bir ceza gerektiren suçlara ilişkin olması (6706 sayılı Kanun m. 11/1-d).

İadesi talep edilen kişinin, talep tarihinde on sekiz yaşını doldurmamış olması, uzun zamandan beri Türkiye’de bulunuyor olması veya evli bulunması gibi kişisel hâlleri nedeniyle, iadenin kişinin kendisini veya ailesini, fiilin ağırlığı ile orantısız şekilde mağdur edecek olması durumunda iade talebi kabul edilmeyebilir (6706 sayılı Kanun m. 11/4)

Geri Vermede İhtisas/Özellik İlkesi

“İhtisas ilkesi” 6706 sayılı Kanun m. 10/4’de “geri verme halinde, kişi ancak geri verme kararına dayanak teşkil eden suçlardan dolayı yargılanabilir veya mahkûm olduğu ceza infaz edilebilir.” şeklinde ifade edilmiştir. Geri verilen şahsın geri verme kararında yer almayan bir suçtan dolayı yargılanamaması veya cezasının infaz edilememesi olarak da tanımlanan ilke, geri verme talebinden önce kişinin işlediği suçlardan dolayı kötü niyetli/örtülü geri verme taleplerinin önüne geçmektedir. Kişinin basit bir suçtan dolayı talep edilip, teslim sonrası, geri veren devletin kabul etmeyeceği bir suçtan dolayı yargılama veya örneğin siyasi sebepler yüzünden takibata maruz bırakma gibi durumlarla karşılaşmasına engel olur.